

Sanita Lazdiņa, Solvita Pošeiko, Heiko F. Marten

BALTIJAS VALSTU LINGVISTISKĀ AINAVA: DATI, REZULTĀTI, NĀKOTNES PĒTĪJUMU PERSPEKTĪVAS

Raksta mērķis ir izvērtēt lingvistiskās ainavas laukā paveikto, apkopojot piecu gadu pieredzi un ieskicējot nākotnes perspektīvas turpmākajos pētījumos un studiju procesa satura plānojumā. Rakstā pamatā ir izmantota deskriptīvā pētniecības metode un kontentanalīze.

Būtiskākie secinājumi:

Lingvistiskās ainavas izpēte dažādās teritoriālajās vienībās Baltijas valstīs ir notikusi kopš 2008. gada, iesaistot arī studentus un vidusskolēnus.

Lingvistiskās ainavas izpētes un metodoloģijas pilnveides rezultātā Rēzeknes Augstskolā (turpmāk – RA) ir izveidota kvantitatīvo un kvalitatīvo datu bāze, izstrādāti daudzveidīgi individuālie un kolektīvie pētījumi.

Turpmāk ir plānots lielāku uzmanību veltīt Latgales skolu ainavai un citu iestāžu mikrovides izpētei, Latgales pilsētu datu salīdzinājumam ar citu Eiropas valstu reģionu lingvistisko ainavu, korelējot kvantitatīvos datus ar diskursa analīzes daudzveidīgo pieeju iespējām.

LINGUISTIC LANDSCAPE OF THE BALTIC STATES: DATA, RESULTS, FUTURE RESEARCH PERSPECTIVES

This paper gives an overview of activities which have been carried out in the field of Linguistic Landscapes (LL) at Rēzekne University College (Rēzeknes Augstskola, RA) since 2008. Between 2009 and 2012, LL research was carried out within the framework of one of the work groups of the TILRA project funded by the European Social Funds (ESF). TILRA has had the overarching aim to support research in the humanities which may be helpful for understanding local identity and contribute to the regional development of Latgale. In this light, LL research has proven to be of high value for triggering effects in education at all levels, academic research and for enhancing discussions within politics and regional development.

The paper first provides a summary of the basic principles of the LL approach as they have been developed in the international linguistic community throughout the past decade. It addresses how the method has gained more and more popularity world-wide and moved from mostly quantitative and descriptive reports of the languages on signs in the public sphere to by far more interdisciplinary studies. Today, scholars in the field of LL do research on signs of all kinds with regard to aspects such as functions of languages, semiotics, or the negotiation of and conflicts on ownership of and power in a territory. After this general introduction, the paper reports of how the LL method has been taken to the Baltic States, at first in education

and research at RA. The first of these activities were limited to Latvia (Rēzekne, Ventspils), but soon research was also taken to Lithuania (Alytus, Druskininkai) and Estonia (Pärnu, Narva).

The paper then provides examples of the results of the research. On the one hand, a data base with almost 5,000 signs from the 6 towns in the Baltic States where research was carried out has been created. This data base allows for a detailed contrastive analysis of signs in the public sphere with regard to aspects such as the number and hierarchies of languages on the signs and their locations and functions. In cases of, for instance, signs at shops, also the type of shop is included. The research found 23 different languages, of which the titular languages of the Baltic States (Estonian, Latvian, Lithuanian) dominated, followed by English and Russian. English appears mostly as a language of high prestige, often with predominantly symbolic value. Other languages were rare, and also the regional language of Latgalian was identified on only a small proportion of the signs in Rēzekne. In total, about one third of the signs in the data base is multilingual, the other two thirds displaying only one language (most often, but not always, the respective titular language).

On the other hand, the data base has been supplemented by qualitative data obtained through 46 interviews (conducted in Rēzekne, Narva and Druskininkai) with people working in the field of tourism, but also with passers-by in the streets. The interviews focus on e.g. roles of languages in tourism, reflections of regional identities in the LL or connections between the LL and language policies. With regard to tourism, English was found to be of highest importance as a lingua franca, but also Russian plays an important role. The research also asked explicitly whether small private signs may reflect linguistic or ethnic conflicts, but no such examples were found, and interviews confirmed that on a small, local level, the LL is not a place where such conflicts take place.

The paper then reports of impacts which the LL activities have had with regard to the popularization of linguistic topics in society at large. By now, several schools in Latvia have used the LL approach in their activities and adapted it to their individual purposes. Other debates to which the LL research has contributed and where LL research and the publications created during the project have proven to have an impact on broader societal developments, are e.g. the relation between language use in private and in public domains, the functions of different languages in the internet, reflections of paralinguistic notions and the economic potential of languages, the latter in particular with regard to the Latgalian language.

Finally, the paper highlights directions of future research. This includes the analysis of language contact in micro situations such as on specific notice boards or the use of LL data in discourse analytical studies. More broadly speaking, it is envisaged also to analyse existing LL patterns in the Baltic States in contrast to LL studies in other parts of the world, e.g. the role of Latgalian in the LL vis-à-vis other regional or minority languages in Europe.

The paper also provides an overview of important publications which have been prepared or triggered as a result of the LL research, including several master theses and an on-going PhD project. In total, the paper thereby shows how the TILRA project has contributed to establishing research and awareness of the LL approach in the Baltic States, and how it at the same time has given LL research in the Baltic States a recognized standing among international LL researchers.

The paper is supplemented by a list of LL publications, including many of those publications published by the project's participants both in Latvian and international contexts, and by the questionnaire which served as a point of departure for the semi-structured interviews during the research.

Ievads

Pirmie RA zinātnieku pētījumi par valodu funkcionēšanu publiskajā sfērā (uzrakstos) jeb lingvistisko ainavu Baltijas valstu pilsētās ir aizsākti 2008. gadā, kļūstot par pionieriem šajā ģeogrāfiskajā areālā. Ir pagājuši pieci gadi, kas zinātnē irniecīgs skaitlis, lai runātu par nozīmīgiem atklājumiem vai izvērtētu tendences. Tai pašā laikā, strādājot ESF projektā¹ (turpmāk – TILRA), kurā no trim aktivitātēm viena tika veidota tieši lingvistiskās ainavas pētījumiem, pēdējo triju gadu laikā ir paveikts ļoti daudz. Sākotnēji projekta aktivitātes „Lingvistiskā ainava” pētnieku grupa bija lielāka², taču kopš 2011. gada ar šo metodi un saturu kā sociolingvistikas pētījumu lauku konsekventi darbojas šī raksta autori. Tomēr ir gandarījums, ka datu kopīgā vākšana gan Lietuvā, gan Igaunijā ir inspirējusi arī kolēģi-ģeogrāfu, kurš ir pievērsies urbanonīmu izpētei, lai atklātu pastāvošo varu ideoloģijas ietekmi uz ielu nosaukumu izvēli vai to maiņu (sk. šajā pašā izdevumā Ivara Matisova rakstu). Lingvistiskās ainavas apakšgrupā paveiktais darbs projekta laikā ir bijis tik intensīvs, ka nav atlicis laika apstāties, lai izanalizētu padarīto un ielūkotos lingvistiskās ainavas pētījumu iespējās nākotnē.

Tādēļ raksta mērķis ir apkopot un izvērtēt lingvistiskās ainavas laukā paveikto (2008–2013), lai ieskicētu nākotnes perspektīvas gan individuālajos pētījumos, gan studiju procesa satura plānojumā, iekļaujot lingvistiskās ainavas izpētes metodi un saturu kā multilingvisma un valodu kontaktu izpētes jautājumu.

Raksta sākumā ir definēts termins *lingvistiskā ainava* (kā pētījuma priekšmets un metode) un dots ieskats tās izpētes aizsākumos, īpaši pievērsot uzmanību līdz šim paveiktajam Baltijas valstu kontekstā, kā arī veidots pārskats par lingvistiskās ainavas kā pētniecības jomas attīstības sākumu Rēzeknes Augstskolā. Tālāk ir raksturota lingvistiskās ainavas datu bāze, kas tika izveidota projekta laikā, proti, kvantitatīvo datu bāze un tās struktūra, kā arī kvalitatīvo datu (interviju) ieguves metodoloģija un transkribēto tekstu īss raksturojums. Nākamajās nodaļās ir sniegts pārskats par veiktajiem pētījumiem, kuru pamatā ir bijušas un ir izveidotās datu bāzes, un par to galvenajiem virzieniem. Tie savukārt ir raisījuši pārdomas par nākotnes perspektīvām pētniecībā, metodoloģijā un makro- vai mikrovides kā pētījumu bāzes izvēlē. Noslēgumā ir dots neliels raksta kopsavilkums.

1. Lingvistiskā ainava

Sākotnēji valodniecībā jēdziens *lingvistiskā ainava* tika tradicionāli izmantots kā sinonīms terminam *valodas situācija* vai *valodu daudzveidība*, lai aprakstītu un analizētu runātās un rakstu valodas atsevišķā pilsētā, valstī vai plašākā teritoriālā areālā.

1.1. Lingvistiskā ainava kā pētījuma priekšmets

20. gs. beigās valodniecībā tiek nošķirta demolingvistika jeb valodu demogrāfija, kas pievērs uzmanību valodas vitalitātei galvenokārt privātajā jomā, un ģeolingvistika, kas skata valodas vienību telpisko izplatību noteiktā laikā. Savukārt ar *lingvistisko ainavu* tiek apzīmētas mērķtiecīgi veidotas rakstu valodas vienības publiskajā vidē, respektīvi, rakstu valodas lietojums atšķirīgos teksta žanros, piemēram, afišās, reklāmās, sludinājumos, grafi, uzņēmumu, iestāžu nosaukumos un dažādās sociolingvistikajās jomās: kultūrā, izglītībā, rūpniecībā, sadzīvē (Landry, Bourhis 1997; Backhaus 2005; Gorter 2006; Shohamy, Gorter 2009; Helot, Barni, Janssens, Bagna 2012). Tātad *lingvistiskā ainava* galvenokārt ir viss, ko ir iespējams izlasīt un attiecīgi interpretēt ikvienā cilvēku apdzīvotā vietā: tās ir konkrētas valodas, zīmes, simboli un dažādi vēstījumi, kam piemīt multimodalitāte.

¹ ESF projekts Nr.2009/0227/1DP/1.1.1.2.0/09/APIA/VIAA/071 „Teritoriālās identitātes lingvokulturoloģiskie un sociālekonomiskie aspekti Latgales reģiona attīstībā”.

² Arī Sandra Murinska, Olga Senkāne un Ivars Matisovs.

Lingvistiskā ainava tiek veidota, lai nodotu informāciju un veidotu dialogu dažādu sociālo grupu starpā (piemēram, municipālā vara – vietējie iedzīvotāji; uzņēmēji – patērētāji), radītu publicitāti un atpazīstamību, kā arī bieži vien – lai uzturētu kolektīvo identitāti. Tieši informatīvā funkcija ir nozīmīgākā publiski pieejamos uzrakstos, jo ar tās palīdzību tiek nodota informācija par uzņēmumu vai iestādi, par iedzīvotājiem un pilsētu kopumā, par dažādiem notikumiem un procesiem, tāpat arī par valodu situāciju, iedzīvotāju valodu prasmēm, kā arī par noteiktas vietas kultūrvēsturi un sociālekonomisko stāvokli. No lingvistiskās perspektīvas uzraksti ir svarīgi, lai saglabātu un pilnveidotu valodas/-u rakstveida formu un sociolingvistiskās funkcijas, no izglītības perspektīvas – lai veicinātu noteiktu valodu apguvi, savukārt – no sociālās perspektīvas, lai uzturētu sociālo grupu vienotību vai atklātu noteiktu sociālo vai etnisko grupu varas pozīcijas.

1.2. Lingvistiskā ainava kā pētniecības metode

Lingvistiskā ainava ir cieši saistīta ar tās izpētes metodi – rakstu valodas vienību ieguves un analīzes procesu. Tā ir kvantitatīvo un kvalitatīvo datu (interviju) ieguves, analīzes un interpretācijas metode, kas apvieno dažādas zinātniski pētnieciskas darbības: valodas zīmju atlases un analīzes kritēriju noteikšanu, valodas zīmju fotografēšanu, apkārtējo iedzīvotāju reakcijas fiksēšanu vai intervēšanu, valodas zīmju analīzi pēc iepriekš izstrādātiem kritērijiem un vienotas datu bāzes izveidi, arī iegūto rezultātu interpretēšanu. Iepriekš teiktās rāda, ka metodes praktiskais izmantojums sastāv no četriem būtiskiem soļiem: sagatavošanās (Kur? Ko? Cik?), datu ieguves, datu apstrādes un analīzes, kurus, pakāpeniski ievērojot, var iegūt pārbaudamus, ticamus un sociolingvistiskam pētījumam noderīgus rezultātus.

Lingvistiskās ainavas izpētes metode ļauj noskaidrot rakstu valodas situāciju korelācijā ar publiskās telpas diskursiem, sociālpolitiskiem un kultūrvēsturiskiem procesiem, valodas lietojuma tradīcijām, valodas attīstību un nākotnes perspektīvu konkrētā teritorijā (Gorter 2006; Shohamy, Ben-Rafael, Barni 2010; Gorter, Marten, Van Mensel 2012).

Lai gan lingvistiskās ainavas izpēte pamatā ir attiecināma uz sociolingvistiku, tās izmantojums pētniecībā rosina starpdisciplināri diskutēt par dažādiem ar valodniecību saistītiem jautājumiem. Tam pierādījums ir pētījumu skaits, kuros tiek izmantotas citu zinātņu disciplīnu teorijas un pētniecības virzieni: lietišķā valodniecība (Marten, Lazdiņa 2009; Cenoz, Gorter 2008; Shohamy, Waksman 2009), socioloģija (Ben-Rafael 2009), ekonomika (Cenoz, Gorter 2009; Lazdiņa 2013), tūrisms un ilgtspējīga attīstība (Kallen 2009; Marten, Lazdiņa, Pošeiko, Murinska 2012, Lazdiņa 2012), iekļaujot pat dejas pētniecību (Katze 2008).

2. Lingvistiskās ainavas izpētes aizsākumi un attīstība

Lai gan pētījumi par rakstveida valodas lietojumu publiskajā telpā ir bijuši jau senāk, par lingvistiskās ainavas teorētiskajiem un metodoloģiskajiem aizsācējiem tiek uzskatīti B. Spolskis un R. L. Kūpers (Spolsky, Cooper 1991) un R. Lendrijs un R. Bourhiss (Landry, Bourhis 1997). Viņu radītā interese ietekmēja citus pētniekus, kuri uzsāka rakstiski veidoto tekstu dokumentēšanu dažādās pasaules valstīs (ASV, Japānā, Izraēlā, Baltkrievijā, Nīderlandē), to analizēšanu un interpretēšanu. Lingvistiskās ainavas metodoloģijas sakarā minams arī Derks Gorters (*Durk Gorter*), kurš apkopoja dažus svarīgus pilotpētījumus (Izraēlā, Japānā, Taizemē, Spānijā) un sniedza nozīmīgu ieskatu metodes aprakstā, pamatojumā un praktiskā izmantošanā (Gorter 2006).

Kopš 21. gs. sākuma interese par lingvistisko ainavu kā sociolingvistikas disciplīnu ar plašu pētījuma lauka potenciālu ir strauji pieaugusi. Par tās praktiskā izmantojuma un metodoloģijas attīstību liecina izpētes areāls (Eiropa, Āzija, ASV, Āfrika, Austrālija), izdotās grāmatas (sk. literatūras sarakstu), publikāciju skaits regulāros preses izdevumos,

atsevišķas sesijas un darba grupas konferencēs un simpozijos, regulāri starptautiski semināri un aizstāvēto promocijas darbu skaits un plašā tematika (Puzey 2007; Lou 2009; Edelman 2010; Muth 2012).

Pēdējos gados par centrālo pētījuma objektu, no vienas puses, tiek izvēlēta atsevišķa valoda (*lingua franca* kā angļu un krievu valoda vai minoritāšu un reģionālās valodas), tās funkcionalitāte dažādās jomās, arī valodas politikas realizēšanas kapacitāte. No otras puses, tiek analizēti ne tikai rakstiski ziņojumi valodas zīmēs, bet arī simboli un dažādi artefakti: karogi, drēbes, transportlīdzekļi, tetovējumi, uzraksti protesta demonstrāciju plakātos u. c. Turklāt ir vērojama tendence lingvistiskās ainavas pētījumu lokā iekļaut arī skaņu ainavu (*sound-scape*), analizējot pilsētinaivā dzirdamos tekstus, trokšņus, skaņas (piemēram, kurās valodās tiek pieteiktas metro pieturas, kurās demonstrāciju laikā tiek dziedātas dziesmas un kurās – izkliegti saukļi u. tml.). Papildus tiek piedāvātas jaunas pieejas lingvistiskās ainavas atklāšanā, piemēram, izglītības iestāžu ainavas (*school-scape*) izpēte iekštelpās un materiālās kultūras lingvistisko artefaktu raksturošana un analizēšana, izmantojot vēstures, etnogrāfijas un ģeogrāfijas avotus.

3. Lingvistiskās ainavas pētījumi Lietuvā un Igaunijā

Zinātnisko rakstu izpēte atklāj, ka arī pārējās Baltijas valstīs lingvistiskās ainavas metodes izmantojums ir sākuma stadijā. Vairāk pētījumu ir veikts Igaunijā, piemēram, raksturojot Tallinas publiskajā telpā (rakstu valodas formā) dominējošās valodas un salīdzinot situāciju ar Viļņu (Zabrodskaja, Verschik 2013) vai pievērsoties kādas sīkākās telpiskās vienības mikrovides izpētei, piemēram, skolas publiskajā telpā funkcionējošajām valodām, īpaši reģionā lietotās valodas (*veru*) lietojumam (Brown 2012).

Lietuvā padziļināti ir veikta galvaspilsētas Viļņas izpēte (Muth 2008), īpaši uzsverot angļu valodas hegemoniju pilsētas tirdzniecības centru skatlogos redzamajos uzrakstos un norādot uz krievu valodas funkciju pārdali publiskajā telpā izvietotajās valodas zīmēs. Ir veikts arī komparatīvs pētījums, salīdzinot lingvistiskās ainavas datus Viļņā un Kišiņevā (Muth 2012b).

Nedaudz Baltijas valstu lingvistiskā ainava tiek ieskicēta postpadomju valstu izpētes kontekstā, piemēram, aplūkojot valodu kontaktus, konfliktus un valodu statusa maiņu postpadomju telpā (Pavlenko 2009).

4. Lingvistiskās ainavas pētījumu aizsākumi Rēzeknes Augstskolā

Par lingvistiskās ainavas metodi filoloģijas maģistra studiju programmas studenti uzzināja studiju priekšmetā „Valodas sociālie un reģionālie varianti ES kontekstā”, tomēr tās bija tikai teorētiskas zināšanas. Lai atklātu studentiem zinātniskā darba šarmu un attīstītu viņos filoloģisko pētījumu datu ieguves, apstrādes un interpretācijas prasmes, RA zinātnisko pētījumu konkursā tika pieteikts projekts ar nosaukumu „Baltijas valstu lingvistiskā ainava”. Tas tika atbalsēts, un 2008. gada pavasarī kopā ar studentiem tika uzsākta datu vākšana Rēzeknē un Ventspilī, kā arī Alītus (*Alytus*, Lietuva) un Pērnavā (*Pärnu*, Igaunija). Tā kā metode bija jauna, tad izbraukumu laikā daudz tika diskutēts par valodas zīmju klasifikācijas principiem, veidots parametru saraksts, kas tika mainīts un papildināts. Tādā veidā multilingvisma un valodu politikas jautājumi tika apgūti netrādicionālā veidā, attīstot arī studentu praktiskās pētniecības iemaņas. Kārtojot eksāmenu, respektīvi, prezentējot projekta laikā gūtos datus, studenti salīdzināja noteiktu pilsētu lingvistisko ainavu ar valsts valodas likumiem visās trijās Baltijas valstīs, Ministru kabineta noteikumiem un citām regulām, kas nosaka valodu lietojumu publiskajā telpā. Tēma tika skatīta arī plašākā kontekstā, proti, ielūkojoties Eiropas reģionālo vai mazākumtautību valodu hartas tekstā un literatūrā par minoritāšu un reģionālajām valodām Eiropā.

2008. gadā aizsāktie lingvistiskās ainavas pētījumi kā studiju procesa sastāvdaļa tiek turpināti arī šobrīd, iekļaujot plānā studentu patstāvīgo darbu – noteiktas pilsētas, pagasta vai novada (visbiežāk studenti izvēlas savu dzimto pusi) izpēti, lai raksturotu valodu funkcionēšanu publiskajā telpā. Līdz šim ir aplūkota Preiļu, Riebiņu novada, Maltas pagasta (Rēzeknes nov.), Mērdzenes pagasta (Kārsavas nov.), Mežāres un Vīpes pagasta (Krustpils nov.), Vārkavas pagasta (Vārkavas nov.), Varakļānu un detalizēta Rēzeknes ielu (Maskavas iela, Atbrīvošanas aleja un Latgales iela) lingvistiskā ainava. Ir aizstāvēti 3 maģistra darbi: par Krustpils un Vārkavas novada lingvistisko ainavu (Solvita Pošeiko, 2009), par Riebiņu novada lingvistisko ainavu (Karīna Nagle, 2010) un par Mērdzines pagasta (Kārsavas nov.) lingvistisko ainavu, proti, epitāfiju tekstiem (Sarmīte Vorza, 2013).

Padziļināta valodas zīmju izpēte Baltijas valstu lingvistiskajā ainavā (ne kā studiju procesa sastāvdaļa) tika aizsākta atkal 2010. gadā, realizējot TILRA projektu. Tā laikā papildus dati tika iegūti Lietuvas pilsētā Druskininkos (*Druskininkai*) un Igaunijā – Narvā. Atšķirībā no pētījumiem 2008.–2009. gadā Lietuvā un Igaunijā (vēlāk arī Rēzeknē) bez kvantitatīvajiem datiem daudz laika tika veltīts kvalitatīvo datu ieguvei, izstrādājot daļēji strukturētas intervijas formu (sk. nākamajās nodaļās) un intervējot vietējos iedzīvotājus, uzņēmējus, pārdevējus, tūrisma informācijas centru darbiniekus u. c. Pirms lauka pētījumu veikšanas tika noskaidrots pilsētu iedzīvotāju etnodemogrāfiskais sastāvs, kā arī aplūkoti lingvistiskās ainavas pētījumi, kas līdz šim ir bijuši veikti Lietuvā un Igaunijā.

5. Baltijas valstu lingvistiskās ainavas datu bāze

Lingvistiskās ainavas datu bāze sastāv no četrām savstarpēji saistītām daļām: kodētām valodas zīmju fotogrāfijām, analīzes tabulas statistikas un kalkulācijas SPSS programmā, audio ierakstiem un to transkribētā materiāla.

5.1. Kvantitatīvie dati

Valodas zīmju datu bāzē ir 4833 vienības (sk. 1. tabulu). Katra no tām ir analizēta pēc 26 kritērijiem, kas ir iedalāmi kategorijās: 1) atrašanās vieta; 2) valodas zīmes tips; 3) valodu skaits; 4) valodu hierarhija pēc atrašanās vietas un burtu lieluma; 5) informācijas daudzums bilingvālās un multilingvālās valodas zīmēs; 6) tulkojuma veids un apjoms un 7) valodu kontakti (vienā zīmē pārstāvētās valodas).

Pilsēta	Skaits
Rēzekne	1188
Ventspils	662
Alītus	654
Druskininki	560
Pērnavā	291
Narva	1478
Kopā	4833

1. tabula: *Iegūto valodas zīmju skaits pilsētās*

Table 1: *Linguistic Landscape signs in the project's data base, according to towns*

Lai atrastu nepieciešamo ilustratīvo materiālu un konkrētās valodas zīmes analīzi,

katrai valodas zīmei ir piešķirts identifikators – noteikts skaitlis, kas norāda tās iegūšanas vietu (valsti, pilsētu, ielu) un kārtas numuru attiecīgās pilsētas datu kopā. Gadījumos, kad vienā fotogrāfijā ir redzamas divas un vairāk valodas zīmes, identifikatora beigās ir pievienots burts, attiecīgi: *a, b, c* (sk. arī Litavniece, Murinska 2012: 154–159).

Analizējot valodas zīmes atrašanās vietu, ģeogrāfiskā telpa ir fiksēta vairākos līmeņos: valsts, pilsēta, iela, uzņēmums/ iestāde, pie kā redzama valodas zīme, un arī tās novietojums (logs, durvis, stends). Šie dati sniedz iespēju valodas situācijas analīzei izvēlēties tikai atsevišķu telpas vienību (pārtikas veikalus, bankas, naktsklubus vai tikai vienu ielu) vai veikt dažādu telpas vienību lingvistiskā noformējuma salīdzinājumu.

Lai noteiktu valodas funkcionalitāti dažādos teksta žanros, būtisks ir valodas zīmju tipu šķīrums, piemēram, iestādes/ uzņēmuma nosaukums (resp., ergonīms), iestādes/ uzņēmuma cita zīme (darba laiks, darbinieku saraksts), ielas nosaukuma zīme, sludinājums, afiša, reklāma, grafiti u. c. Savukārt valodas prestiža, vitalitātes un valodas politikas praktiskā realizējuma atklāšanai un raksturošanai svarīga ir valodu secība valodas zīmē, kā arī informācijas un tulkojuma apjoms.

Valodas zīmju paralingvistiskajam raksturojumam noderīgs ir kritērijs – teksta fonts bilingvālās un multilingvālās valodas zīmēs, kas ļauj noteikt kādas valodas izcēlumu pārējo vidū ar grafiskiem līdzekļiem.

Kopumā kvantitatīvo datu bāze ataino, ka Baltijas valstu lingvistiskajā ainavā ir konstatētas 23 valodas: valsts valodas (latviešu, lietuviešu un igauņu), angļu un krievu valoda, mazāk – poļu, spāņu, franču un vācu valoda, Rēzeknē – nedaudz arī latgalešu valoda kā otra latviešu valodas rakstu forma. Visā izpētes areālā dominē monolingvālas valodas zīmes, tomēr arī bilingvālo un multilingvālo uzrakstu skaits nav mazs (~ 33%). Savukārt, ja par valodas prestiža marķieri var uzskatīt valodu izkārtojuma secību, saskatāmību (pirmā izmantotā valoda, izcelti burti) un informācijas apjomu valodas zīmē, tad redzams, ka Baltijas valstīs līdzās valstu oficiālajām valodām par prestižu valodu tiek uzskatīta angļu valoda.

5.2. Kvalitatīvie dati

2008.–2009. gadā datu bāze pamatā tika veidota tikai no kvantitatīvajiem datiem, kas deva objektīvus statistiskos rādītājus par noteiktu valodu esamību publiskajā telpā, proporcijām, hierarhiju, funkcijām. Analizējot un interpretējot datus, argumentācijai trūka pierādījumu, kas ļautu atbildēt uz jautājumu – kāpēc tieši šīs un ne citas valodas ir vērojamas pilsētu uzrakstos vai arī – kāpēc tieši šādi nosaukumi ir doti veikaliem, kafejnīcām, uzņēmumiem u. tml. Sākot jau ar 2010. gadu, lauka pētījumos līdztekus uzrakstu fotografēšanai tika plānotas arī intervijas.

Lai iegūtie dati būtu izmantojami produktīvāk, veidojām daļēji strukturētās intervijas paraugu (sk. 1. pielikumu), kurš arī tika ņemts par pamatu, uzrunājot respondentus.

Kopumā TILRA projekta laikā ir iegūtas 46 intervijas (15 – Narvā, 10 – Druskininkos un 21 – Rēzeknē), transkribētā teksta kopējais apjoms ir: 43 lappuses (13 795 vārdi). Interviju transkripcija tika veikta, izmantojot programmu *Transcriber*. 1. pielikums sniedz priekšstatu par intervijas struktūru, tomēr, apkopojot respondentu izteikumus, var minēt dažas būtiskākās atziņas, kas tika izteiktas par valodu esamību publiskajā telpā un nākotnes perspektīvām.

1. Angļu valodai gan rakstveidā (kvantitatīvo datu kopsavilkums), gan mutvārdos (tūrisma industrijā) ir daudz lielāka loma nekā pirms pētījuma sākšanas hipotētiski tika pieņemts:

Many people come from other countries and... world language, English language and I think that many people know English language and we speak English (language) and this is the world language.

(Narva, 2010, intervija ar viesnīcas darbinieku, intervētāja: Olga Senkāne)

Tomēr atšķirībā no uzrakstiem, kuros krievu valodā ir uz pusi mazāks valodas zīmju skaits nekā angļu valodā, tūrisma jomā vēl aizvien īpaša nozīme ir krievu valodai (intervijā: I – intervētājs, R – respondents):

I: И на каких языках больше берут информацию у вас?

R: Мне кажется, самый популярный - это русский язык.

(Druskininki, 2010, intervija ar Tūrisma informācijas centra darbinieku, intervētāja: Sanita Lazdiņa)

I: And people from Latvia or Estonia they don't complain that no information in Latvian or Estonian, just in English or Russian, or...

R: Most - no. Most people know Russian language

I: And mostly they take, from Latvia people, in Russian...

R: Mostly, ja, in Russian, some, some take in English.

(Druskininki, 2010, intervija ar Tūrisma informācijas centra darbinieku, intervētājs: Heiko F. Marten)

2. Tūrisma šobrīd un arī nākotnē *lingua franca* loma tiek prognozēta krievu un angļu valodai, tomēr Baltijas valstīs ir parādījusies tendence paplašināt valodu loku, uzsverot multilingvismu kā nozīmīgu mārketinga rīku:

Es domāju, ka uz priekšu viņas tādas arī paliks – krievu, angļu valoda, un arī vācu vajadzētu pieņemt klāt un šīs mūsu blakus republiku valodas – igauņu un lietuviešu... . Viennozīmīgi, ja cilvēkam var iedot materiālu viņa valodā, tas ir viens no labākajiem mārketinga ieročiem, kāds vispār varētu būt.

(Rēzekne, 2010, intervija ar Tūrisma informācijas centra vadītāju, intervētāja: Sandra Murinska)

I.: Была у вас какая-та ситуация, когда люди спрашивают информацию на языках, которых у вас нет или стараются недовольствие показать, что вот - а почему на этом нет языке?

R.: Было, было... некоторые спрашивали, почему нету на французском или мне кажется про испанский еще спрашивали в прошлом году, но уже не все; имеем, например, есть уже новые издания, которые изданы на французском языке и на испанском мне кажется сделали.

(Druskininki, 2010, intervija ar Tūrisma informācijas centra darbinieku, intervētāja: Sanita Lazdiņa)

3. Publiskajā telpā veidotie neformālie, privātie uzraksti (grafiti) nevienā no Baltijas valstīm neatspoguļo etniskos konfliktus, to apstiprina arī interviju materiāls:

I.: Vai jūs varat vērtēt, komentēt grafiti tekstu saturu, vēršanos pret kādu etnosu vai minoritāti, vai konkrētu cilvēku?

R.: Nu, tas, kas Rēzeknē, tad nav novērots. Kaut kādi zīmējumi, uzraksti, ķēpājumi. Nesaprotami uzraksti. It kā aizskarošu kaut kam, es uzskatu nav.

(Rēzekne, 2011, intervija ar pašvaldības policijas darbinieku, intervētāja: Solvita Pošeiko)

Interviju dati ir nozīmīgs avots lingvistiskās ainavas pētījumos. Ja kvantitatīvie dati sniedz faktoloģisku informāciju par valodu klātbūtni publiskajā telpā, vairāk atspoguļojot normatīvos aktus, valodu statusu un tikai daļēji iedzīvotāju valodu prasmi vai lietojumu, tad kvalitatīvie dati atklāj gan valodu un uzrakstu izvēles motīvus, gan arī iedzīvotāju lingvistisko attieksmi. Tā valodniekam ir būtiska informācija, ko tauta (ne-valodnieki, ne-zinātnieki) saka

par valodu politiku, kā viņi redz valodu lietojumu nākotnē, kurām valodām vajadzētu pievērst lielāku uzmanību, kuras – ierobežot, jo vietējiem iedzīvotājiem tās ir svešas, nesaprotamas u. tml. Iepazīstot respondentu uzskatus par lingvistiskiem un sociolingvistiskiem jautājumiem, iespējams dziļāk saprast noteiktas lingvistiskās attieksmes veidošanās iemeslus.

6. Rēzeknes Augstskolā veikto LA pētījumu virzieni

Iepriekš aplūkotā datu bāze ir bijusi par pamatu vairākiem pētījumiem, kas tapuši laika periodā kopš 2008. gada. Pārļūkojot to saturu, ir pamanāmi vairāki izpētes aspekti. Viens no tiem (nozīmīgs mūsu pētījumu sākuma periodā) ir lingvistiskās ainavas kā izpētes metodes apraksts, atklājot tās nozīmi multilingvisma jautājumu apgūvē kā skolēniem, tā studentiem (Lazdiņa, Pošeiko, Marten 2008 vai Marten, Lazdiņa 2009). Metodes popularizēšana arī ir nesusi augļus: Vārkavas vidusskolas 11. klases skolēni ir izstrādājuši projektu par valodas situāciju Līvānu centrālās ielas uzrakstos (2009), Valmieras Pārgaujas ģimnāzijas divas vidusskolnieces ir uzrakstījušas zinātniski pētniecisko darbu par uzņēmumu un iestāžu nosaukumu izveidi, uztveri un interpretāciju Valmierā (2013). Teorētiski ir diskutēts par lingvistiskās ainavas lomu pragmatiskās kompetences izveidē un pilnveidošanā (Pošeiko 2012a).

Otrs aspekts – vispārīgs Baltijas valstu lingvistiskās ainavas raksturojums, atklājot, kuras valodas kopumā ir izmantotas pilsētu publiskajā telpā, kuras tiek lietotas vairāk, kuras – mazāk, kuras – privātajā sfērā un kuras – valsts institūciju uzrakstos vai informatīvajos tekstos u. tml. (Pošeiko 2010, 2011, 2012b, Marten 2010).

Trešais pētījumu virziens saistīts ar valodu lietojuma izpēti noteiktā sfērā. Līdz šim tapušie raksti ir bijuši vairāk saistīti ar tūrisma jomu, proti, kuras valodas Baltijas valstīs dominē tūrisma industrijā kā reālajā vidē, tā arī virtuālajā telpā, piemēram, viesnīcu vai tūrisma informācijas centru mājas lapās (Marten, Lazdiņa, Pošeiko, Murinska 2012 vai Lazdiņa 2012).

Cits aspekts – valodu lietojuma izpēte, analizējot noteiktus valodas zīmju tipus, piemēram, uzrakstus afišās, uzņēmumu un iestāžu nosaukumos, grafiti (Pošeiko 2012c, 2012d, 2013). To raksturojumā ir skatīta denotatīvā un konotatīvā informācija, kā arī paralingvistiskie līdzekļi zīmes izveidē, piemēram, kā uzņēmumu un iestāžu nosaukumi Latgales reģionā veido priekšstatus par telpu dažādos tās izpratnes līmeņos, kādu kultūras informāciju pauž afišas un par kādiem tematiem jaunieši raksta grafiti?

Lingvistiskā ainava ir skatīta arī korelācijā ar individuālās un kolektīvās identitātes jautājumiem (Pošeiko 2012e).

Īpaša uzmanība pēdējo gadu pētījumos ir pievērsta latgaliešu valodas lietojumam publiskās telpas uzrakstos; šīs tēmas atklāsmē arī ir izmantoti atšķirīgi skata punkti, piemēram, latgaliešu valodas statuss un lietojums (Marten 2012), latgaliešu valodas ekonomiskā vērtība (Lazdiņa 2012), latgaliešu valodas ekonomiskais novērtējums un izglītības politika (Lazdiņa 2013).

Kopš 2012. gada ir pievērsta uzmanība arī lingvistiskajai ainavai Latgales skolu mikrovidē. Šobrīd tiek pētīti valodu kontakti, hierarhija un funkcionalitāte Rēzeknes pilsētas skolās (RA studente Linda Bauska).

7. Nākotnes ieceres lingvistiskās ainavas pētniecībā

Šobrīd lingvistiskās ainavas jomā top pirmais promocijas darbs Latvijā (autore – S. Pošeiko). Tā teorētiskajā daļā tiek aplūkoti lingvistiskās ainavas terminoloģijas jautājumi, metodes izpētes vēsture un attīstības tendences, metodoloģija un būtiskākās teorijas. Praktiski tiek analizēti deviņu Baltijas valstu pilsētu (Valmiera, Ventspils, Daugavpils – Latvijā; Alīta, Druskininki, Visagāna – Lietuvā; Narva, Pērnavā, Viljandi – Igaunijā) lingvistiskās ainavas

dati (kvantitatīvie un kvalitatīvie) kultūrvēstures, politikas un sociolingvistikas kontekstā. Detalizēti tiek skatīti ergonīmi, to izveides lingvistiskie un ekstralingvistiskie faktori un principi, kā arī kategorizācijas iespējas un funkcionalitāte.

Tiks turpināts arī darbs skolu mikrovides izpētē, iegūstot kvantitatīvos un kvalitatīvos datus no atšķirīgām Latgales skolām: pilsētās un novados, skolās ar latviešu mācībvalodu un minoritāšu skolās, skolās ar lielu skolēnu skaitu un mazās pagasta skolās.

Lingvistiskās ainavas datus, kas tika iegūti Latgales pilsētās, ir plānots salīdzināt ar citu Eiropas valstu reģionu datiem, lai vērotu reģionālo valodu funkcionalitāti un vietējo iedzīvotāju vai tūristu lingvistisko attieksmi (piemēram, ar sorbu valodu Vācijā vai veru – Igaunijā).

Turpmākajos pētījumos lingvistiskās ainavas metode būtu savienojama arī ar diskursa analītiskajām pieejām mutvārdu un rakstveida tekstu pētīšanā, izmantojot gan kritiskā diskursa analīzes (*Critical Discourse Analysis – CDA*) pieeju, gan arī sarunu analīzes (*Conversation Analysis – CA*) pieeju (Baxter 2010). Tādā veidā dziļāk varētu atklāt valodas zīmju veidotāju vai recipientu uzskatus, līdz ar to – arī viņu lingvistisko attieksmi. Plašākā kontekstā tas atspoguļotu sabiedrības attieksmi pret valodām kopumā, ieskicējot arī sociālekonomisko un politisko fonu.

Nobeigums

Rakstā tika dots ieskats (kā zināms kopsavilkums) pētījumos, kas veikti lingvistiskās ainavas jomā, un nedaudz arī nākotnes iecerēs iesākto darbu turpināšanā. Teksta struktūras pamatā ir izmantots sīpola princips – sākumā ir dots kodols (kas ir lingvistiskā ainava), apaudzējot to ar vairākiem slāņiem. Kā mazākais slānis ir bijis neliels ieskats lingvistiskās ainavas pētījumos Eiropā un pasaulē kopumā, plašāk atklājot šo pētniecības metodi un saturu Baltijas valstu kontekstā. Savukārt vislielākā uzmanība ir bijusi veltīta paveiktajam Rēzeknes Augstskolā TILRA projekta laikā, kā arī pirms un pēc projekta.

LITERATŪRA

- Backhaus, Peter (2005). Signs of Multilingualism in Tokyo – a Diachronic Look at the Linguistic Landscape. *International Journal of the Sociology of Language*. 175/176. 103–121.
- Baxter, Judith (2010). Discourse-Analytic Approaches to Text and Talk. *Research Methods in Linguistics* (ed. Lia Litosseliti). London, New York: Continuum. 117–137.
- Ben-Rafael, Eliezer (2009). A Sociological Approach to the Study of Linguistic Landscapes. *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. (eds. Shohamy, Elana; Gorter, Durk) New York, NY & London: Routledge. 40–54.
- Brown, Kara D. (2012). The Linguistic Landscape of Educational Spaces: Language Revitalization and Schools in Southeastern Estonia. In: D. Gorter & H.F. Marten & L. Van Mensel (eds.). *Minority Languages in the Linguistic Landscape*. Houndmills: Palgrave Macmillan. 281–298.
- Cenoz, Jασone, Gorter, Durk (2008). The Linguistic Landscape as an Additional Source of Input in Second Language Acquisition. *Intercultural Language Use and Language Learning*. 257–276.
- Cenoz, Jασone, Gorter, Durk (2009). Language Economy and Linguistic Landscape. *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery* (eds., Shohamy, Elana, Gorter, Durk). New York, NY & London: Routledge. 55–69.
- Edelman, Loulou (2010). *Linguistic Landscapes in the Netherlands: a Study of Multilingualism in Amsterdam and Friesland*. Amsterdam
- Gorter, Durk (ed., 2006). *Linguistic Landscape: A New Approach to Multilingualism*. Clevedon, Multilingual Matters.
- Gorter, Durk, Marten, Heiko F., Van Mensel, Luk (eds., 2012). *Minority languages in the Linguistic Landscape*. Palgrave Macmillan.
- Helot, Christine, Barni Monica, Bagna, Carla (eds., 2012). *Linguistic Landscapes, Multilingualism and Social Change*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Landry, Rodrigue, Bourhis, Richard Y. (1997). Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality. *Empirical Study. Journal of Language and Social Psychology* 16 (1). 23–49.
- Lazdina, Sanita, Poseiko, Solvita, Marten, Heiko F. (2008). Lingvistiskās ainavas metode – netrādicionāls ceļš multilingvisma jautājumu izpētē un mācīšanā. *Tagad* 1, 43–49.
- Lazdiņa, Sanita (2012). Latgaliešu valoda kā instruments Latgales reģiona attīstībā: lingvistiskās ainavas dati

- tūrisma industrijas kontekstā. *Latgalistikys kongresu materiali IV. Via Latgalica: humanitāro zinātņu žurnāls*. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. 75–86.
- Lazdiņa, Sanita (2013). A Transition from Spontaneity to Planning? Economic Values and Educational Policies in the Process of Revitalizing the Regional Language of Latgalian (Latvia). *Current Issues in Language Planning* (ed. Hogan-Brun, Gabrielle). Routledge (Taylor and Francis), iesniegts publicēšanai.
- Litavniece, Lienīte, Murinska, Sandra (2012). Eiropas Sociālo fondu projekta „Teritoriālās identitātes lingvokulturoloģiskie un sociālekonomiskie aspekti Latgales reģiona attīstībā” datubāzu veidošana un datu apstrādes metodoloģija. *Latviešu valoda digitālajā vidē*. Rīga: LVA. 146–159.
- Lou, Jia J. (2009). *Situating Linguistic Landscape in Time and Space: A Multidimensional Study of the Discursive Construction of Washington, DC Chinatown*. Dissertation. Washington: Georgetown University.
- Kallen, Jeffrey (2009) Tourism and Representation in the Irish Linguistic Landscape. *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery* (eds., Shohamy, Elana, Gorter, Durk). New York: Routledge. 270–284.
- Marten, Heiko F., Lazdiņa, Sanita (2009). The “Linguistic Landscape” Method as a Tool in Research and Education of Multilingualism. Experiences from a Project in the Baltic States. *Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Linguistica Upsaliensa* 8. (eds. Anju Saxena, Ake Viberg). Uppsala: Uppsala Universitet. 212–225.
- Marten, Heiko F. (2010). Linguistic Landscape under Strict State Language Policy: Reversing the Soviet Legacy in a Regional Centre in Latvia. *Linguistic Landscape in the City*. (eds., Eliezer Ben-Rafael, Elana Shohamy and Monica Barni). Bristol: Multilingual Matters. 115–132.
- Marten, Heiko F. (2012). “Latgalian is not a Language”: Linguistic Landscapes in Eastern Latvia and how they Reflect Centralist Attitudes?. *Minority Languages in the Linguistic Landscape* (D. Gorter, Durk, Marten Heiko, Van Mensel, Luk). Houndmills: Palgrave Macmillan. 19–35.
- Marten, Heiko F., Lazdiņa, Sanita, Pošeiko, Solvita, Murinska, Sandra (2012). Between Old and New Killer Languages? Linguistic Transformation, Lingua Francas and Languages of Tourism in the Baltic States. *Linguistic Landscapes, Multilingualism and Social Change: Diversité des approches*. (ed. Christine Hélot, Monica Barni, Rudi Janssens & Carla Bagna). Frankfurt: Peter Lang. 289–308.
- Muth, Sebastian (2008). Multiethnic but multilingual as well? – The Linguistic Landscapes of Vilnius. 9. Norddeutsches Linguistisches Kolloquium. http://biecoll.uni-bielefeld.de/volltexte/2009/2007/pdf/Muth_NLK08.pdf. 121–146.
- Muth, Sebastian (2012a). Language, Power and Representation in Contested Urban Spaces: The Linguistic Landscapes of Chisinau and Vilnius. Greifswald: Ernst-Moritz-Arndt-Universität.
- Muth, Sebastian (2012b). The Linguistic Landscapes of Chisinau and Vilnius – LL and the representation of minority languages in two post-Soviet capitals. *Minority Languages in the Linguistic Landscape*” (eds. Gorter, Durk, Heiko Marten and Luk van Mensel), Basingstoke: Palgrave-Macmillan. 204–224.
- Pavlenko, Aneta (2009). Language Conflict in Post-Soviet Linguistic Landscapes. *Journal of Slavic Linguistics* 17(1–2). 247–274.
- Pošeiko, Solvita (2010). Valodu funkcionēšana Jēkabpils un Preiļu rajona privātajā un publiskajā telpā. *Latgalistikys kongresu materiali II. Via Latgalica: humanitāro zinātņu žurnāls*. 114–128.
- Pošeiko, Solvita (2011). Valodu situācija Baltijas valstu lingvistiskajā ainavā. *Latgale kā kultūras pierobeža II*. Latgales kongresa konferences rakstu materiāli. 232–243.
- Pošeiko, Solvita (2012a). Lingvistiskā ainava – līdzeklis pragmatiskās kompetences apguvē un pilnveidē. *Valodu apguve: problēmas un perspektīva VIII*. Liepāja. 272–285.
- Pošeiko, Solvita (2012b). Valodu daudzveidība un funkcionalitāte Baltijas valstu lingvistiskajā ainavā. *Apvienotais Pasaules latviešu zinātnieku III kongress un Letonikas IV kongress „Zinātne, sabiedrība un nacionālā identitāte”*. Valodniecības raksti. Rīga: LU Latviešu valodas institūts. 385–397.
- Pošeiko, Solvita (2012c). Afīša kā interaktīva zīme Rēzeknes pilsētas ainavā. *VIA SCIENTIARUM I*. (sast. Dzintars, Normunds). Ventpils, Liepāja: SIA „Zelta rudens”. 225–243.
- Pošeiko, Solvita (2012d). Telpas kategorija Latgales reģiona lingvistiskajā ainavā. *Via Latgalica*.
- Pošeiko, Solvita (2012e). Valodas loma sociālās identitātes izveidē latgaliskajās tīmekļa vietnēs. *Latgalistikys kongresu materiali IV. Via Latgalica: humanitāro zinātņu žurnāls*. 135–150.
- Pošeiko, Solvita (2013). Grafiiti pilsētvidē: vēsture, izveide, uztvere. *Linguistica Lettica 21*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts [iesniegts publicēšanai].
- Puzey, Guy (2007). *Planning the Linguistic Landscape: A Comparative Survey of the Use of Minority Languages in the Road Signage of Norway, Scotland and Italy*. Dissertation. Edinburgh.
- Shohamy, Elana, Gorter, Durk (eds., 2009). *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. New York, NY & London: Routledge.
- Shohamy, Elana, Barni, Monica, Ben Rafael, Eliezer (eds., 2010) *Linguistic Landscape in the City*. Bristol, UK: Multilingual Matters.
- Shohamy, Elana, Waksman, Shoshi (2009). Linguistic landscape as an ecological arena: Modalities, meanings, negotiations, education. *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. (eds., Shohamy, Elana, Gorter, Durk). New York, NY & London: Routledge. 313–331.

Spolsky Bernard; and Cooper, Robert L. (1991). *The languages of Jerusalem*. Oxford: Clarendon.
 Zabrodskaja, Anastassia, Verschik, Anna (2013). Linguistic landscapes in the city: A case of Tallinn and Vilnius. *Dimensions of linguistic landscapes in Europe: Materials and methodological solutions*. (eds. Koll, Anei, Stobbe, Laitinen, Mikko, Zabrodskaja, Anastassia). Frankfurt am Main, Germany: Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften [forthcoming].

1. pielikums

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Latvijas Republika
 Izglītības un zinātnes ministrija
RĒZEKNES AUGSTSKOLA
 „Teritoriālās identitātes lingvokulturoloģiskie un sociālekonomiskie aspekti Latgales reģiona attīstībā”

ESF projekts Nr.2009/0227/1DP/1.1.1.2.0/09/APIA/VIAA/071

Reģ. Nr. LV 90000011588

Lingvistiskā ainava: 1. apakšaktivitāte

Intervijas shēma

Pilsēta _____ Iela _____ Iestāde _____

<p><u>IZCELSME - nosaukuma izvēles process</u>   Kā radies nosaukums? Kas ietekmējis izvēli? Izvēles varianti.   (Mērķis, konkurenti, klienti, ...)</p>
<p>Nosaukuma nozīme (Vai piemīt simboliskā nozīme?)</p>
<p><u>VALODA</u>   Kas noteicis valodas izvēli?</p>
<p>Vai bija apsvērtas citas alternatīvas?   (minoritāšu valodas, reģionālās valodas, svešvalodas)</p>
<p>Kas noteicis valodu hierarhiju / dominanti?</p>
<p>Vai ir interese no klientiem par valodu izkārtnē? (vai kāds ir jautājis - tūrists, vietējais iedzīvotājs)</p>
<p><u>LIKUMDOŠANA</u>   Vai esat iedomājies/ zināt, ko nosaka likums par valodu lietojumu izkārtnēs ?</p>
<p><u>PILSĒTVIDE</u>   Vai nosaukums ir veidots, lai uzturētu, veidotu pilsētas tēlu? (Kā nosaukums iekļaujas pilsētas kontekstā?)</p>
<p>Vai pastāv sadarbība ar pilsētas institūcijām, kas atbildīgas par izkārtnu uzstādīšanu, pilsētas tēla veidošanu?</p>
<p>Cik liela ir izkārtnes loma tūristu piesaistē?   Vai tūristi interesējas par nosaukumu? Kuru valstu tūristi?</p>
<p><u>MĀRKETINGS</u>   Emocionāli - estētiskā nozīme   Konkrētu motīvu lietojums   Simboli, saistība ar nosaukumu</p>
<p>Krāsas izvēle   Nosaukuma, burtu lielums</p>

DAŽĀDI**Kurā** valodā mūs uzrunā/uzsāk sarunu?**Atsauksmes** no klientiem?
(*interesanti fakti, kuriozi*)

Izstrādāja: S. Murinska

Darba grupa: S. Lazdiņa, S. Pošeiko, H. F. Martens, O. Senkāne

Apspriesta, papildināta un apstiprināta: 16.01.2010.

Ivars Matisovs**TOPONĪMI UN VĒSTURISKU PERSONU VĀRDI
MŪSDIENU LATGALES URBANONĪMOS**

Rakstā pirmo reizi sniegts izvērsts mūsdienu Latgales urbanonīmu raksturojums visā to daudzveidībā, aptverot 14 Latgales plānošanas reģionā esošās pilsētas, kā arī Latgales kultūrvēsturiskajam novadam piederīgos Varakļānus. Aplūkoti urbanonīmu klasifikācijas jautājumi, raksturotas urbanonīmu nominācijas vēsturiskās īpatnības un atklāta pastāvošo varu ideoloģijas ietekme uz ielu nosaukumu izvēli vai to maiņu. Padziļināti tiek analizēta dažāda veidu toponīmu funkcionalitāte Latgales pilsētu urbanonīmos, kā arī apskatīti vairāki aspekti, kas attiecas uz vēsturisku personu piemiņas iemūžināšanu ielu nosaukumos.

Secināts, ka tieši urbanonīmi ar nepastarpinātu piesaisti ģeogrāfiskajai videi un teritorijas kultūrvēsturiskajām reālijām palīdz izcelt reģiona savdabību, nostiprina sociāla vēsturisko atmiņu un veicina piederības izjūtu savai dzīves vietai.

**TOPONYMS AND NAMES OF HISTORICAL PERSONS
IN THE PRESENT-DAY URBANONYMS OF LATGALE REGION**

Entire set of names presented in the urban area is considered to be urbanonyms – these are the names of address objects (streets, squares, etc.) and the names of other urban objects (parks, hillforts, markets, cemeteries, etc.), as well as the names of separate urban housing estates – both officially approved by the authorities and arbitrarily nominated by the population. Urbanonyms are featuring originality of geographical location and particularity of topographical environment of the town or the city, displaying cultural and historical realities, and opening ideological statements of the epoch.

In the towns and cities of Latgale during the initial period of formation of the streets, naming thereof has been closely linked to the immediate perception of urban environment and has been taking place spontaneously, by the system of urbanonyms representing territorial